

Методична розробка

Інтегрований урок-симуляція: Голодомор 1932–1933 рр.

Голод забрав голоси, але не зміг знищити пам'ять
(сучасний узагальнений вислів)

Тип заняття: урок-дослідження з елементами симуляції.

Тривалість: 45-90 хв (визначають викладачі з урахуванням об'єму навчального матеріалу).

Мета:

навчальна: показати здобувачам професійної освіти механізми реалізації сталінського режиму, що призвели до Голодомору; ознайомити з видами джерел та навчити їх аналізувати документи, свідчення очевидців тощо;

розвивальна: сформувати глибоке усвідомлення причин, перебігу та наслідків Голодомору 1932-1933 років в Україні через інтерактивне занурення у події того часу; розвивати вміння критично аналізувати історичні джерела, уміння працювати в групах, приймати виважені рішення в умовах історичної симуляції; усвідомлювати важливість запобігання подібним трагедіям у майбутньому;

виховна: розвивати емоційно-ціннісне ставлення до історичної пам'яті українського народу, почуття національної гідності; сприяти усвідомленню цінності людського життя та важливості прав людини.

Очікувані результати

Після завершення уроку здобувачі професійної освіти зможуть:

- пояснити причини, перебіг та наслідки Голодомору 1932-1933 років;
- висловити свою думку щодо політики більшовицької влади (хлібозаготівлі, «чорні дошки» тощо);
- аналізувати історичні рішення та їх вплив на долі людей;
- поглибити критичне мислення через роботу з симулятором;
- працювати в команді, аргументувати свій погляд та позицію;
- закарбувати громадянську свідомість та історичну пам'ять про Голодомор 1932-1933 років.

Необхідні інструменти до уроку

1. [Імітаційний симулятор](https://view.genially.com/69df449190ab52a81ff15297) (приклад: <https://view.genially.com/69df449190ab52a81ff15297>) «Рішення для села 1932 року» (створюється викладачем у Google Forms / Classroom Quest / ViewSonic Classroom Quest) / [Genially](#) / [LearningApps.org](#) / [Canva](#) / [Wordwall](#) / [Twine](#) / тощо) – простий симулятор, де здобувачі професійної освіти у ролі різних соціальних груп мають ухвалювати рішення та бачать їх наслідки.

2. [Інтерактивна карта репресивних заходів](https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1U55cTTa0_tF8J_tLALfM86gPsGZPT58&ll=50.585574438105304%2C28.39792175000003&z=8) (приклад: https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1U55cTTa0_tF8J_tLALfM86gPsGZPT58&ll=50.585574438105304%2C28.39792175000003&z=8) (чи завчасно підготовлена у формі презентації з QR-кодами).

3. [Інтерактивна дошка](https://padlet.com/yevhenyeva/padlet-v9d2yix55ablk6eo) (приклад: <https://padlet.com/yevhenyeva/padlet-v9d2yix55ablk6eo>) з фотосвідченнями та документами.

4. [Відеофрагмент або VR-тур \(за наявності\): Музей Голодомору.](#)

Перебіг уроку

I. Організаційний момент.

Застосунок для
створення QR
коду

Привітання. Перевірка готовності здобувачів освіти до уроку. Налаштування на роботу.

II. Актуалізація опорних знань.

Голодомор був не лише трагедією, а й свідомо організованим злочином, який спричинив мільйонні людські втрати і залишив глибокий слід в історичній пам'яті України. Спланована конфіскація врожаю зернових та всіх інших харчових продуктів у селян представниками радянської влади впродовж Голодомору 1932-1933 років безпосередньо призвела до вбивства людей голодом у мільйонних масштабах, при цьому радянська влада мала значні запаси зерна в резервах та здійснювала його експорт за кордон під час Голодомору, забороняла та блокувала виїзд голодуючих поза межі Української СРР, відмовлялася приймати допомогу для голодуючих з-за кордону.

Упродовж десятиліть масове вбивство людей штучним голодом не лише навмисно замовчувалося радянською владою, про нього заборонялося будь-де згадувати. В сталінські часи публічна згадка про голод розглядалася як вияв антирадянської пропаганди і каралася ув'язненням.

III. Мотивація навчальної діяльності та вивчення нового матеріалу.

Вступ

[На екрані демонструється фото дівчинки, в руках якої хліб з товчених кукурудзяних кочерижок і гнилої картоплі \(березень 1933 р.\)](https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3787885-ak-fotografi-zadokumentuvali-golodomor-19321933-rokiv.html)

[\(<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3787885-ak-fotografi-zadokumentuvali-golodomor-19321933-rokiv.html>\)](https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3787885-ak-fotografi-zadokumentuvali-golodomor-19321933-rokiv.html)

[та фото порожнього українського села \(1933р.\)](https://www.koroldanylo.com.ua/news/liudi_yili_koru_z_derev_travu_i_navit_svoiyx_ditei_ricnici_a_golodomoru_1932_1933_rokiv_12798) [Інтерактивна дошка](#)

[\(\[https://www.koroldanylo.com.ua/news/liudi_yili_koru_z_derev_travu_i_navit_svoiyx_ditei_ricnici_a_golodomoru_1932_1933_rokiv_12798\]\(https://www.koroldanylo.com.ua/news/liudi_yili_koru_z_derev_travu_i_navit_svoiyx_ditei_ricnici_a_golodomoru_1932_1933_rokiv_12798\)\)](https://www.koroldanylo.com.ua/news/liudi_yili_koru_z_derev_travu_i_navit_svoiyx_ditei_ricnici_a_golodomoru_1932_1933_rokiv_12798).

Запитання:

Що, на вашу думку, могло спричинити голод у країні, яка завжди була житницею Європи?

Мінілекція з опорою на [інтерактивну карту](#)

[\(\[https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1U55cTTa0_tF8J_tLALfM86gPsGZPT58&ll=50.55959768627962%2C28.39792175000003&z=8\]\(https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1U55cTTa0_tF8J_tLALfM86gPsGZPT58&ll=50.55959768627962%2C28.39792175000003&z=8\)\)](https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1U55cTTa0_tF8J_tLALfM86gPsGZPT58&ll=50.55959768627962%2C28.39792175000003&z=8).

Короткі пояснення ключових аспектів:

Політика колективізації - (кінець 1920-х - 1930-ті) - примусове об'єднання одноосібних селянських господарств у колгоспи, що проводилося радянською владою. Метою було одержавлення сільського господарства, контроль над врожаєм для індустріалізації та ліквідація заможних селян («куркулів»). Політика супроводжувалася «розкуркуленням», репресіями та голодом. В радянській Україні ця політика мала

драматичні наслідки для етнічного українського населення і його культури, через те, що 86 % населення мешкало в сільській місцевості. Насильницьке впровадження політики колективізації було однією з головних причин Голодомору (<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>).

Хлібозаготівлі – політика примусового вилучення зерна у селян, яку проводив радянський режим, що досягла апогею в 1932–1933 роках. Це була свідомо конфіскація врожаю, що призвела до штучного голоду, мільйонних жертв (Голодомор) та була направлена на придушення опору українців і фінансування індустріалізації (<https://holodomormuseum.org.ua/news-museji/15679/> Національний музей Голодомору – геноциду).

«Чорна дошка» - це список сіл, районів або колгоспів, які радянська влада оголошувала «саботажниками хлібозаготівель». До них застосовувалися репресивні заходи: повна конфіскація всіх продуктів включно з насіннєвими, блокада (заборона виїзду та в'їзду), заборона торгівлі, вилучення реманенту та худоби, посилене патрулювання. Фактично це була пряма смертельна санкція, що призвела до масової загибелі населення (<https://www.google.com/search?q=%E2%80%9CЧорна+дошка%E2%80%9D>).

Заборона виїзду з голодуючих регіонів (блокада) під час Голодомору 1932-1933 років - це комплекс заходів радянської влади, спрямованих на фізичне утримання голодуючих селян у межах УСРР щоб запобігти порятунку та гарантувати масову смерть. Це було складовою геноциду, яка перетворила Україну на пастку ([https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%A3%D0%A1%D0%A0%D0%A0_\(1932%E2%80%941933\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%BB%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%A3%D0%A1%D0%A0%D0%A0_(1932%E2%80%941933))).

Конфіскація всього продовольства - конфіскація не лише зерна, а й усіх харчових запасів («натуральні штрафи»). Замість невиконаних планів хлібозаготівель спеціальні бригади проводили обшуки, вилучаючи у селян всі продукти тривалого зберігання, овочі та навіть готову їжу, що було актом терору голодом (<https://esu.com.ua/article-25439> Енциклопедія сучасної України; <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/statti/yizha-yak-zbroya-shcho-vy-mayete-znaty-pro-golodomor> Їжа як зброя. Український інститут національної пам'яті).

Масштаби смертності - 3,9 млн осіб: прямі втрати населення України внаслідок голоду (дослідження Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України). Найбільше постраждали тодішні Харківська та Київська області (нині Полтавська, Сумська, Харківська, Черкаська, Київська, Житомирська), на які припадає 52,8% загиблих (<https://holodomormuseum.org.ua/masova-smertnist/>).

Здобувачі професійної освіти працюють з підготовленою картою з позначками.

Завдання: знайти й позначити регіони найбільшого голоду, проаналізувати результати із фактами щодо виконання хлібозаготівель.

Сценарій симуляції - «Село 1932 року: вибір без вибору».

Викладач формує 3 – 4 умовні «соціальні» групи, характерні для того часу:

- селяни колгоспу;
- місцевий партійний актив;
- бригада уповноважених з центру;
- сільський комітет взаємодопомоги, медпрацівник, священник (за потреби).

За QR-кодом група здобувачів освіти переходить у симулятор.

У симуляторі вони отримують відповідні ситуації:

1. **Недовиконання плану хлібозаготівель.**

Варіанти рішень:

- забрати додаткове зерно у селян;
- повідомити про «саботаж» у центр;
- спробувати приховати частину врожаю;
- просити зменшення плану (наслідки: репресії) тощо.

2. Впровадження «чорної дошки».

Варіанти рішень:

- погодитися;
- оскаржити рішення (завершується арештом групи активістів);
- саботувати виконання тощо.

3. Допомога голодуючим.

Варіанти рішень:

- видати приховані запаси;
- відмовити – «немає дозволу»;
- спробувати вивезти дітей у сусідній район тощо.

4. Моральний вибір: допомога чи підпорядкування.

Варіанти рішень:

- організувати приховану допомогу найбільш уразливим;
- не втручатися;
- звернутися до вищих органів із проханням про допомогу;
- закликати громаду до взаємопідтримки та об'єднання наявних ресурсів.

Кожне рішення веде до історично точних наслідків, які демонструються здобувачам професійної освіти у вигляді короткого тексту, фото, цитат зі свідчень очевидців.

Обговорення

Кожна група здобувачів презентує:

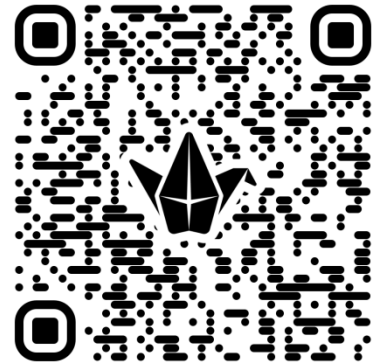
- які рішення вони вибрали;
- до чого це призвело;
- що вони відчували, роблячи свій вибір.

Викладач робить акцент на тому, що більшість рішень у реальному житті були нав'язані тоталітарною владою і не мали гуманних варіантів.

Робота з документами

На Padlet викладач розміщує:

- уривки спогадів очевидців <https://zmina.info/articles/susid-hovav-zerno-u-svizhyh-mogylah-adzhe-tam-ne-znajdut-rozповid-svidka-golodomoru-z-podillya/>;
- фото вилучення зерна <https://freeradio.com.ua/opukhli-vid-holodu-na-vokzali-ta-mertvi-u-parku-iaк-selian-bakhmutskohо-raionu-znyshchuvaly-pid-chas-holodomoru-dokumenty-ta-spohady/>;
- укази про «чорні дошки», заборону виїзду селян <https://www.istpravda.com.ua/research/4cf147b447cf7/>.

Завдання:

1. Вибрати один документ і визначити:

- що саме він підтверджує;
- які емоції викликає;
- як пов'язаний із рішеннями в симуляції.

Варіанти підсумкової рефлексії.

1. Питання для висловлювань здобувачів освіти:

- Які почуття у вас виникли під час уроку?
- Чи змінилося ваше уявлення про Голодомор після участі в симуляції?
- Який момент для вас був найбільш вражаючим?
- Які наслідки тоталітарних рішень ви побачили найвиразніше?
- Які рішення або ситуації під час симуляції змусили вас замислитися?
- Що означає підтримка і солідарність у важкі часи. Як ми сьогодні можемо проявляти ці якості?
- Чому важливо вивчати ці події сьогодні і пам'ятати про Голодомор?

2. Фокус на стійкості.

Коротка розмова про силу людей, які виживали, взаємодопомогу, збереження культури.

3. Короткі висловлювання (за бажанням, в супроводі спокійної інструментальної музики).

Кожен може сказати одну фразу про свій стан, або написати кілька речень.

Завершується урок словами про відповідальність за пам'ять і цінність людського життя.

Пам'ять про Голодомор - це не лише згадка про трагедію минулого, а й моральний обов'язок сучасних поколінь. Відповідальність за пам'ять лежить на кожному з нас. Знати правду, зберігати спогади про загиблих і передавати їх наступним поколінням - означає визнавати цінність кожного людського життя. Голодомор нагадує, до чого призводять байдужість і зневага до людини. Пам'ятаючи цю трагедію, ми беремо на себе відповідальність захищати гідність, свободу і життя, щоб подібне ніколи не повторилося.

Домашнє завдання (на вибір)

Створити відеоролик, історію однієї сім'ї, яка пережила Голодомор.

Створити символ, або мініплакат, що відображає пам'ять про події.

Написати список дій сьогодні: декілька способів як люди можуть підтримати одне одного у складні часи.

Прочитати свідчення очевидця і відповісти на 2-3 запитання (що вразило, які висновки).

Перелік використаних джерел

1. В Ізраїлі відкрили перший в країні пам'ятник жертвам Голодомору.
<https://holodomormuseum.org.ua/news-museji/v-izraili-vidkryly-pershyj-u-kraini-pam-iatnyk-zhertvam-holodomoru/>(дата звернення: 20.03.2026).
2. Голодомор // Вікіпедія.
[https://uk.wikipedia.org/wiki/Голодомор_\(1932–1933\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Голодомор_(1932–1933)) (дата звернення: 07.04.2026).
3. Голодомор 1932–1933 років на Житомирщині. Пам'ятники та пам'ятні знаки. Фото // Житомирщина історична.
<http://www.history.zt.ua/2010/04/1932-1933.html> (дата звернення: 06.04.2026).
4. Голодомор 1932–1933 років на Житомирщині за спогадами очевидців.
https://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_nemzetisegek/ukranok/az_artatlan_aldozatok_e_mlekere/pages/ukran/010_ukran_10.htm(дата звернення: 07.04.2026).
5. Інтернет-посилання (ресурси, присвячені історії Голодомору).
<https://holodomormuseum.org.ua/internet-posylannia/>(дата звернення: 17.03.2026).
6. «Лемик. Постріл в обороні мільйонів».
<https://holodomormuseum.org.ua/anons/persha-kyivska-prezentatsiia-filmu-lemyk-postril-v-oboroni-miljoniv/>(дата звернення: 10.03.2026).
7. Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Житомирська область.
https://holodomormuseum.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/zhitomirska_obl.pdf(дата звернення: 26.02.2026).
8. Пошук свідчень. Голодомор-геноцид 1932–1933 рр. Інтерактивна карта.
<https://map.memorialholodomor.org.ua/golodomor-1932-1933/#map-scroll>
«Рік 1933» Віктора Цимбала — живописний першотвір про Голодомор.
<https://holodomormuseum.org.ua/anons/prezentatsiia-vydannia-rik-1933-viktora-tsymbala-zhyvopysnyj-pershotvir-pro-holodomor/>(дата звернення: 10.03.2026).
9. «Столиця відчаю». Голодомор. Документальний серіал.
<https://www.youtube.com/watch?v=jhvCfgrV3Q> (дата звернення: 20.03.2026).
10. Україна 1932–1933. Геноцид голодом.
<https://korea.mfa.gov.ua/storage/app/sites/45/genocid-golodom-small.pdf> (дата звернення: 20.03.2026).
11. Фото. Голодомор на Житомирщині.
<https://www.google.com/search?q=фото+села+на+Житомирщині+в+1933+році> (дата звернення: 17.03.2026).